

Meira um intellektuell og humanismu

Í Sosialinum tann 3/1 hefur ein huldumaður nakrar viðmerkingar til »Hugleiðingar«, sum eg skrivaði í hesum blaði í desember.

Harmar meg í grundini, at so skal vera. Eg helt ikki, at nakar kundi kenna seg raktan á nakran hátt. Hugleiðingar eru oftast ein estetisk, romantisk sveiman í hugaheiminum, og skuldi tí veri heilt meinaleysar. At tað í endanum á hesum hugleiðingum var onkur viðmerking, sum hevði politiskan dóm, átti í mesta lagi at fingi stavna-mannin at gjørt vart við seg. Og har var tá eisini onkur viðmerking á baksíðuni í Dagblaðnum. Og so átti alt at veri liðugt.

Eg kenni meg sum estetikara, og er tað tí imóti minum meginreglum at skriva nakað, sum hevur politiskan dóm. Meira enn, sum veljari, at atkvøða fyri ávisum flokki, javnaðarflokkinum, 4. hvørt ár, eri eg á tí politiska økinum enn ikki komin longur, enn til at lesa um tað utopiska samfelagi: idealstatin hjá Platon ella tað eydnuriku oynna Utopia hjá Thomas More, samfelagsskipanir, sum ongantið gjørdust verunleiki, sjálvt um partar av hugskotum teirra, Platons og Mores, í okkara tíð eru líka nógv misnýttir, sum nýttir til gagns fyri mannaættina. Nazistarnir nýttu í ólíka máta hugskot Platons í einræðisstati teirra, og Marx royndi at umskapa hugskot Mores, so tey vóru nýtilig í einum sosialistiskum statí, men gjøgnum russisku kollveltingina blivu hugsjónir teirra til ein tilíkan blóðugan, harðrændan verunleika, sum hvørki Marx ella More høvdu imynda sær.

Men fyri stutt at venda aftur til tað estetiska, so sigur Søren Kierkegaard einastaðni í stórverksinum »Enten-Eller«, í partinum »Forførelsens Dagbog«: Det er netop det herlige, det guddommelige ved Æstetikken, at den kun træder i Forhold til det Skønne, den har

væsentlig kun at gjøre med den skønne Litteratur og det smukke Kjøen.

Og soleiðis er tað. Bókmentirnar goyma eitt stórt virði. Har legst opin fyri tær ein heimur av ómetaligum vakurleika. Tú kennir teg meira og meira knýttan at hesum, má umfyrir og umfyrir á ferð inn í tað kvirra, vakra heim: tað gerst estetikari.

At so tað estetiska og tað romantiska ofta fylgjast, er nakað, sum ikki ger hugaheimin fátaekari, tvørtur imóti, eitt nú ansurin fyri náttúruni og søguni. Og tí eri eg sum javnaðarmaður, helst ikki komin, og ynskir heldur ikki at koma, longur enn til tað utopiska støði.

Tú, huldumaður í Sosialinum, tú ert óiva eisini javnaðarmaður, men ein av teimum vinstrahallu og intellektuellu, og tí kennir tú teg raktan, tá skrivað verður um ta intellektuellu klikuna í Ruslandi, tí hon eigur óiva tin samhuga.

Tú kennir søguna líka væl sum eg. Tað er einki at ivast í, at Marx hevði tær mest hásinnaðu ætlanir, tá hann evnaði til sína social-politisku læru. Hann var humanistur. Hann sá neyðina hjá arbeidarafjöldini. Ein kollvelting mátti koma.

Marx upplivdi, sum kunnugt, ikki at kollveltingandi tankar hansara gjørdust verunleiki í einum landi sum Ruslandi, ið als ikki var búgvi til hesa kollvelting, blóðug sum hon var.

Marx roknaði við, at fyrstu tíðina aftaná eina kollvelting vildi tað verða neyðugt við einum einræðis fælloysinga (proletariatets diktatur), fyri at hava tamarhald á samfelagnum, til komið varð gjøgnum rembingarnar og út aftur á slætt. Men Lenin, sum gjørdist sigursharri í tí blóðuga stríðinum, var av aðrari hugsan. Proletariatíð er ikki fært fyri at stýra, segði hann. Tað mugu vit, teir intellektuellu, gera fyri teir. Sjálvur var hann vælútbúgvin løgfrøðingur. Og sambært hesa áskoðan hansara, blivu

tað so nakrir fair, teirra millum intellektuellir, sum komu at stýra, og framvegis gera tað.

Tað er ikki teimum intellektuellu sum so, men hevur nakað imóti. Vit hava jú eisini intellektuellar í Tinganesi, sum til eina og hvørja tíð ráðgeva okkara skiftandi landsstýrum. Í so máta er munurin ikki so stórur millum Kreml og Tinganes. Men okkara stýrisskipan er ein parlamentarisk, ein meirlutastýrisskipan, meðan grundtáknin við marxismuni var, at proletariatíð, óiva við nekrum álitismonnum á odda, sjálvt skuldi stýra. Har skuldi als eingin stættarmunur vera, fyrmyndin var óiva Utopia. Nú bleiv tað istaðin eitt pamparaveldi, við einum veldugum byrokratíi, har millum sjálvandi nógvir intellektuellir, stættarmunurin er stórur, fólkíð er kúgað, torir einki at siga, men hugsar somikið meira.

Nei, her kemur aftur tað latentu lyndi fram. Tað er ikki bara stavnamaðurin, sum avdúkar seg av og á. Tú, huldumaður, avdúkar eisini hvar tin samhugi er. Og partar av leiðsluni í okkara flokki gera tað eisini. Fær er tað altíð fallið fyri brosti, at á landsfundum flokksins skal flaggast við reyðum og Internationala syngjast. Tað var semiligari at lati Marki hingi uppi og sungu tíðsöngin.

Ikki dugi eg at siggja, at eg við minari skrivning havi givið mær sjálvum frammaná. Um eg var vinstrahallur javnaðarmaður, sum tú sjálvur, so hevði tú óiva havt rætt í hesum, sum tú sigur, men eg haldi meg til tann social-demokratiska vøngin av flokkinum. Og einki er tað provinsielt, bygðsligt trongskygni ella undirlutakensla, sum fær partar av flokkinum at hava so nógv imóti tykkum intellektuellu. Spurningurin er heldur fyri tykkum, tann vinstrahalla partin av flokkinum, hvussu tit skulu sleppa heilt burtur frá tí social-demokratiska heitinum.

Ver tí ikki firtin, góði

partamaður, men læt okkum heldur standa saman imóti høgrrákunum. Tað mest extrema av tí, sum Høgrapolitikkur kann føra til, (aftur eitt hugsunar-samband), men fortreytirnar eru ikki til staðar í okkara tíð, er tað sum hendi í Týsklandi í 1933. Tað vóru Høgramen, idnaðarmenn og stórnarmenn, sum hjálpti Hitler til valdi.

Sum endi á hesi grein vil eg nerta við oddagrein í Dagblaðnum 21. des. 1984.

Sanniliga nýttist ikki tí at koma ovstutt, hvørki her í livinum ella hinu megin, sum byggir á tær humanistisku hugsjónirnar. Her í livinum liggur tað til okkum sjálvi, um vit virða okkara medmenniskju, og um tann áðanann fær loyvi at ráða okkara millum, at vit øll hava rætt til okkara egna hugsan. Skrivning stavna-

mansins í Dagblaðnum prógvar ikki, at miðleingjan í føroyskum politikki (teir hoyra nú heima úti til høgru) er av hesi áskoðan. Miðvis og árlong elting og havan fyri gjøldur, í Dagblaðnum, av hampafólki, hevur paradoksalt nokk, givið teimum stóra framgongd.

Og at tað ikki skuldi gingist teimum væl hinu megin, sum hava eina humanistiska livsáskoðan, ivist eg ikki í. Human-

isma er ikki ateisma. Tað sum skilir, í høvuðsheitinum, hesi bæði hugtøkini, kristindóm og humanismu, er trúgvin á, um menniskja hevur ein frian vilja ella ikki.

Fleiri av teimum humanistisku hugsjónunum eru sprottar úr egna læru Jesusar, og tey flestu av okkum hava, hvør sær, nakrar av hesum hugsjónum, og vit eru tó kristin menniskju.

Niels Juel Nolsøe

Skrokallagið

Flakavirkini eru mestsum øll í trongstöðu. Soleiðis eisini við mongum fiskiførum.

Summastaðni, har flakavirki eru, ið hava sagt seg at fáa ov litið av rávøru, hava somu flakavirki skundað undir at fáa trolarar til bygdina.

Ikki so fáa staðni eru tað somu persónar, ið tá standa aftan fyri bæði virki og nýggju dyru trolararnar. Hetta skuldi í øllum førum tryggjað, at »forstålsli« var partarnar imillum.

Men ein hevur varhugan av, at hetta partnara-forstålsli í mongum førum er dekan og gott.

Eitt nú við at trolarar, ið eru bygdur í dyrra dóma uttanlands undir páskoti av at vera bjarging hjá ávisum virkið, í tíð og ótið landa uttanlands.

Nakað rimiligt samanhang er ikki í hesum.

Kann vera, at hvørki virki ella trolari gongur. Kann vera, at virkið kortini ikki kann gjalda fyri fiskin, trolarin kundi lagt upp. Hetta rættvis-

ger kortini ikki, at arbeidi verður tikið frá teimum mongu, ið ongantið svikja, tá á stendur at arbeida tað sindrið, ið kortini kemur av og á.

Eg skal vera hin fyrsti til at harmast um, at hvørki virki ella ávisir trolarar bera seg, men at tað skal bota um støðuna hjá ávikavist verandi virki og trolara at somu partn-

arar, ið siga seg ongan reidan pening at hava, vilja hava risatrolara afturat, helst eisini til at landa uttanlanda, er óskiljandi.

Haldi næstan hesa gongd minna nóg so nógv um »Skrokallagið« hjá Paula Ellefsen.

Útroðarmaður

Íbúð søkist

Friðarlig familja søkir íbúð í Havn.

Blaðið visir á

Setiarbeiði

Kunnu nú átaka okkum nakað av setiarbeiði.

Tíðindablaðið SOSIALURIN